

Vlaanderen
is landbouw & visserij

SPERMACENTRA VARKENS

Jaarrapport 2017

DEPARTEMENT
LANDBOUW
& VISSERIJ

www.vlaanderen.be/landbouw

SPERMACENTRA VARKENS

Jaarrapport 2017

Colofon

Samenstelling
Departement Landbouw en Visserij

Auteurs
Eveline De Vidts
Karolien Thijs
An De Praeter

Verantwoordelijk uitgever
Jules Van Liefferinge, secretaris-generaal

Lay-out
Departement Landbouw en Visserij

Voor bijkomende exemplaren:
www.vlaanderen.be/publicaties

INHOUD

1	Inleiding.....	5
2	Spermacentra in Vlaanderen.....	5
3	Evolutie stapel donorberen.....	7
3.1	Aantal eindberen	9
3.2	Aantal zeugenlijnberen	11
4	Productie, Aankoop en gebruik van dosissen.....	12
4.1	Resultaten over alle beren	12
4.1.1	Productie	12
4.1.2	Aankoop buitenland	14
4.1.3	Verkoop en gebruik op eigen bedrijf	15
4.2	Resultaten over de eindberen	16
4.2.1	Productie	16
4.2.2	Aankoop buitenland	18
4.2.3	Verkoop en gebruik op eigen bedrijf	19
4.3	Resultaten over de zeugenlijn beren	20
4.3.1	Productie	20
4.3.2	Aankoop buitenland	21
4.3.3	Verkoop en gebruik op eigen bedrijf	22
5	Belang van de spermacentra voor de Vlaamse varkenshouderij.....	24
6	Rol van het Departement Landbouw en Visserij.....	27
7	Besluit: algemene tendensen.....	28
	Bijlagen	30
	Geografische spreiding van de erkende win- en opslagcentra van varkenssperma	30
	Lijst erkende win- en opslagcentra van varkenssperma met activiteiten in 2017	31
	Figurenlijst.....	32
	Tabellenlijst.....	33

1 INLEIDING

Volgens het Fokkerijbesluit van 19 maart 2010 mogen alleen centra die zowel door de Vlaamse als de federale overheid erkend zijn, sperma van varkens verhandelen voor de inseminatie van zeugen. De Vlaamse overheid bepaalt de zoötechnische voorwaarden waaraan alle beren moeten voldoen en de administratieve voorwaarden waaronder de winning en de handel van sperma van deze beren moet gebeuren. De federale overheid bepaalt de gezondheidsvereisten van de beren en de voorwaarden voor infrastructuur en uitrusting van de centra.

De centra worden van nabij opgevolgd en op basis van een risicoanalyse om de twee jaar minstens één keer bezocht door een deskundige van het Departement Landbouw en Visserij. In het voorjaar bezorgen de centra het Departement Landbouw en Visserij een gedetailleerd overzicht van de activiteiten van het afgelopen jaar. De resultaten van 1 januari 2017 tot en met 31 december 2017 vindt u in dit rapport.

De activiteitenverslagen 2017 van wincentra voor varkenssperma brengen ook deze keer enkele opmerkelijke ontwikkelingen aan het licht. Net als de vorige uitgaven bevat het jaarrapport over de spermacentra varkens heel wat kengetallen, toelichting en duiding bij de activiteiten van de centra.

Dit rapport is geen wetenschappelijke studie, maar geeft wel de tendensen weer. Dankzij de gegevens die werden verzameld in de afgelopen jaren, wordt een goed beeld geschetst van de evolutie van de inseminaties in de Vlaamse zeugenhouderij.

Het Departement Landbouw en Visserij dankt de bedrijfsleiders van de spermacentra voor het zorgvuldig verzamelen en ter beschikking stellen van deze informatie.

2 SPERMACENTRA IN VLAANDEREN

Vlaanderen telde eind 2017 25 **wincentra voor varkenssperma**, hetzelfde aantal als het jaar voordien. De forse afname van het aantal centra in 2016 (-16,6%) is dus volledig stopgezet. Enkele centra hebben beren in productie op meerdere locaties, om zo de gezondheidsrisico's te spreiden of omdat de beren een bijzondere gezondheidsstatus hebben, bijvoorbeeld omdat ze vrij zijn van het PRRS-virus dat voortplantings- en ademhalingsproblemen veroorzaakt. PRRS-vrije beren worden in een afzonderlijke stal, meestal op een ander adres, gehuisvest. De kwaliteitsopvolging en de verwerking van het sperma gebeurt echter op één locatie. In dit rapport worden deze centra beschouwd als één spermacentrum.

Ook in 2017 was er één **opslagcentrum voor varkenssperma** erkend. Dit type zoötechnische erkenning is geregeld in het Vlaams Fokkerijbesluit van 19 maart 2010. Een opslagcentrum bewaart dosissen sperma die afkomstig zijn uit een erkend wincentrum en die bestemd zijn voor de handel. Net als de erkende wincentra moet het erkend opslagcentrum een register van aankoop en verkoop bijhouden, een catalogus ter beschikking stellen van de kopers en hen op verzoek de nodige fokkerijcertificaten of vereenvoudigde documenten bezorgen. Omwille van het recht op privacy zijn er geen afzonderlijke cijfers vermeld over dit centrum.

De geografische spreiding van de wincentra volgens provincie is weergegeven in tabel 1. Eén op twee actieve centra is gelegen in West-Vlaanderen. De overige centra zijn verdeeld over de rest van Vlaanderen. Oost-Vlaanderen telt 5 centra, Antwerpen 4, Vlaams-Brabant 1 en Limburg 2. De lijst van erkende centra en hun geografische spreiding is opgenomen in de bijlage bij dit rapport.

Provincie	Gemiddeld aantal beren per centrum	Aantal centra	%	Aantal beren	%
Antwerpen	87	4	16%	347	18%
Limburg	46	2	8%	92	5%
Oost-Vlaanderen	58	5	20%	292	15%
Vlaams-Brabant	5	1	4%	5	0%
West-Vlaanderen	95	13	52%	1.234	63%
Totaal	79	25	100%	1.970	100%

Tabel 1: Aantal en procentuele verdeling van de actieve wincentra en beren per provincie

Het aantal beren op een centrum varieert voortdurend door de aankoop en opruiming van beren. Het aantal door de centra opgegeven beren op 31 december 2017 geeft een momentopname van de bezetting. De beren opgenomen in dit rapport, zijn actieve donorberen. Quarantaineberen zijn niet meegeteld. Einde december 2017 waren er 1970 beren aanwezig in de centra, 52 minder dan het jaar voordien of -2,6%. Door de afname van het aantal beren bij een status quo van het aantal centra is het gemiddeld aantal beren per centrum in 2017 gedaald naar 76. Tussen 2014 en 2016 noteerden we telkens een stijging: 69 in 2014, 74 in 2015 en 81 in 2016. In tegenstelling tot 2016 is er in 2017 een daling van het gemiddelde aantal beren per centrum in de provincies Antwerpen en West-Vlaanderen en een stijging in de provincie Oost-Vlaanderen. In de provincie Limburg is er het tweede jaar op rij een stijging en in Vlaams-Brabant blijft het status quo behouden.

Het aantal centra, het totale aantal beren en het gemiddelde aantal beren per centrum volgens capaciteit van het centrum, is weergegeven in tabel 2.

Het totale aantal beren in de centra is gedaald van 2.221 eind 2015 naar 2.022 eind 2016 en 1.970 eind 2017, een afname van 11,3% op 2 jaar tijd.

In de categorie met 50-71 beren verschoof één centrum naar de categorie 25-49 beren. Twee centra uit de categorie 100-124 beren verhuisden naar de categorie >125. In die laatste groep van 7 centra zijn 69% van de beren gehuisvest, de overige 31% is verdeeld over 18 centra.

Capaciteit centrum	Aantal centra	Aantal beren	Gemiddeld aantal beren per centrum	%
0-24	9	99	11	5%
25-49	4	153	38	8%
50-74	2	115	58	6%
75-99	3	249	83	13%
100-124	0	0	0	0%
>125	7	1.354	193	69%
Totaal	25	1.970	76	100%

Tabel 2: Gemiddeld aantal beren en procentuele verdeling volgens capaciteit van het centrum

3 EVOLUTIE STAPEL DONORBEREN

In de wincentra zijn enkel stamboekberen en hybrideberen toegelaten.

Een **stamboekbeer** is een beer waarvan de ouders en de grootouders zijn ingeschreven in een stamboek voor hetzelfde ras en die zelf ook is ingeschreven in het stamboek. Dat stamboek wordt bijgehouden door een vereniging of organisatie die erkend is volgens de Europese voorschriften.

Een **hybride fokbeer** is een beer die afkomstig is van een doelbewuste kruising:

- ▶ tussen stamboekvarkens van verschillende rassen/stammen;
- ▶ of tussen dieren die zelf afkomstig zijn van een kruising tussen verschillende rassen/stammen;
- ▶ of tussen een stamboekvarken en een dier dat tot één van bovengenoemde groepen hoort en dat ingeschreven is in een register.

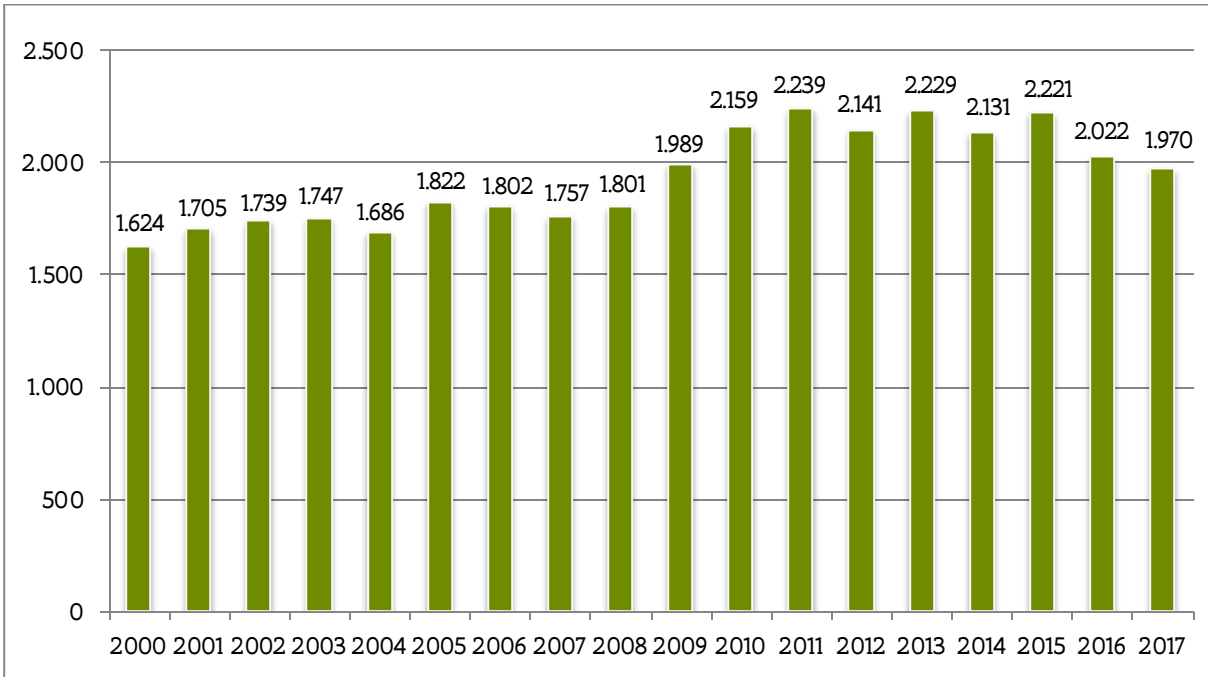
Hybride fokberen zijn ingeschreven in een register dat wordt bijgehouden door een vereniging, organisatie of privé onderneming die erkend is volgens de Europese voorschriften.

Het centrum moet voor elke donorbeer beschikken over een fokkerijcertificaat dat uitgereikt is door een erkende vereniging, organisatie of privé-onderneming. Op het fokkerijcertificaat zijn alle beschikbare en gevalideerde gegevens vermeld over de afstamming, de vruchtbaarheid of de prestaties van het dier en zijn ouders of grootouders (voor stamboekberen) of zijn genetisch type of lijn (voor hybride beren).

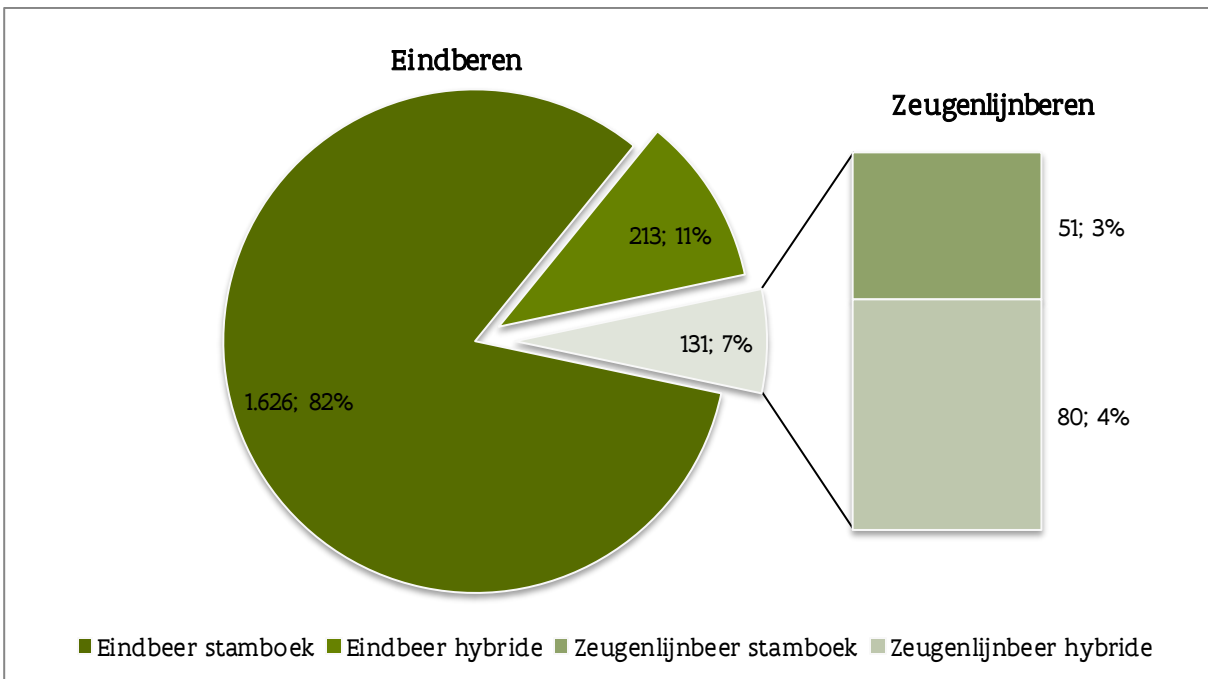
Het centrum moet op vraag van de koper alle informatie die vermeld is op het fokkerijcertificaat, ter beschikking stellen.

Beren worden vervolgens ingedeeld volgens het doel waarvoor ze worden gebruikt. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen een **eindbeer** en een **zeugenlijnbeer**. Eindberen (of berenlijn) zijn bestemd voor de productie van vleesvarkens, terwijl zeugenlijnberen gebruikt worden voor de productie van fokzeugen.

In figuur 1 is de evolutie van het aantal beren in de wincentra weergegeven. Tussen 2000 en 2008 bleef het aantal vrij stabiel tussen 1.620 en 1.800. Vanaf 2009 tot 2016 schommelde het aantal beren tussen ongeveer 2.000 en ruim 2.200. Vanaf 2015 neemt het aantal beren af.

Figuur 1. Evolutie van het aantal beren vanaf 2000 tot 2017

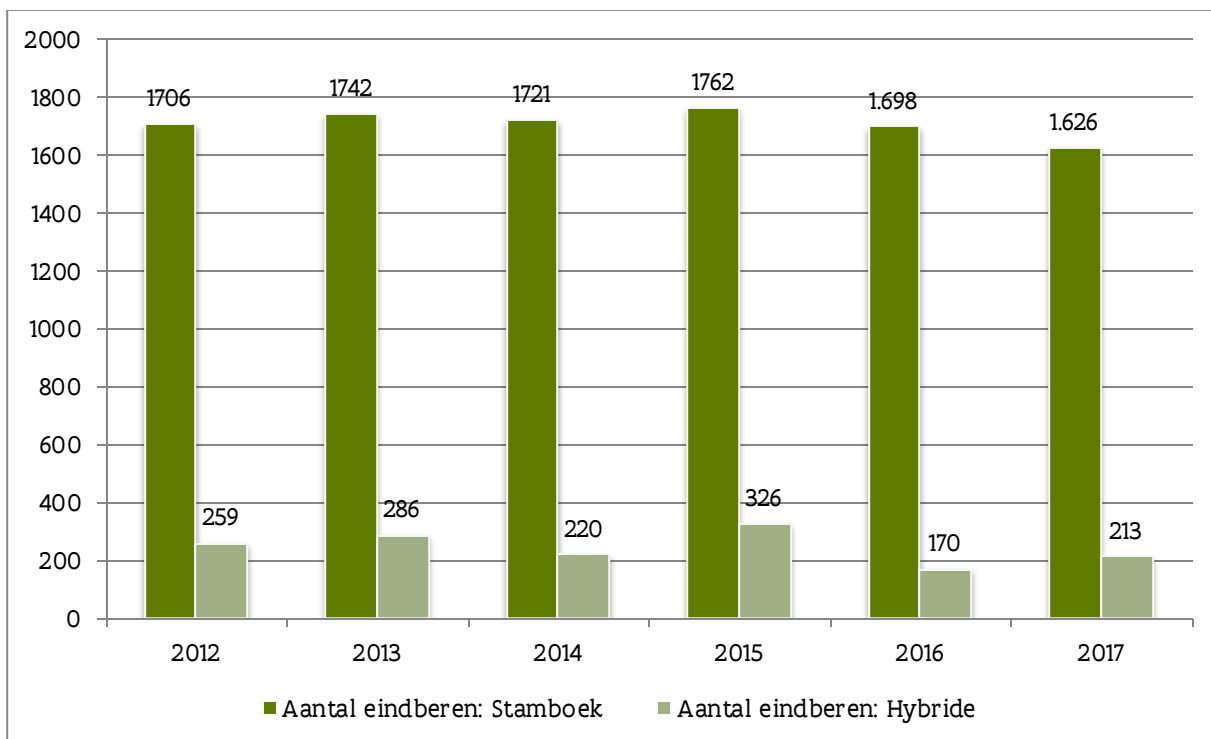

Figuur 2. Verdeling van de beren (eindbeer en zeugenlijnbeer) volgens stamboek en hybride

Figuur 2 geeft de verdeling stamboek en hybride weer van de totale berenpopulatie eindberen en zeugenlijnberen. De groep eindberen vertegenwoordigt 93% van de beren, een toename van 1% ten opzichte van 2016.

3.1 AANTAL EINDBEREN

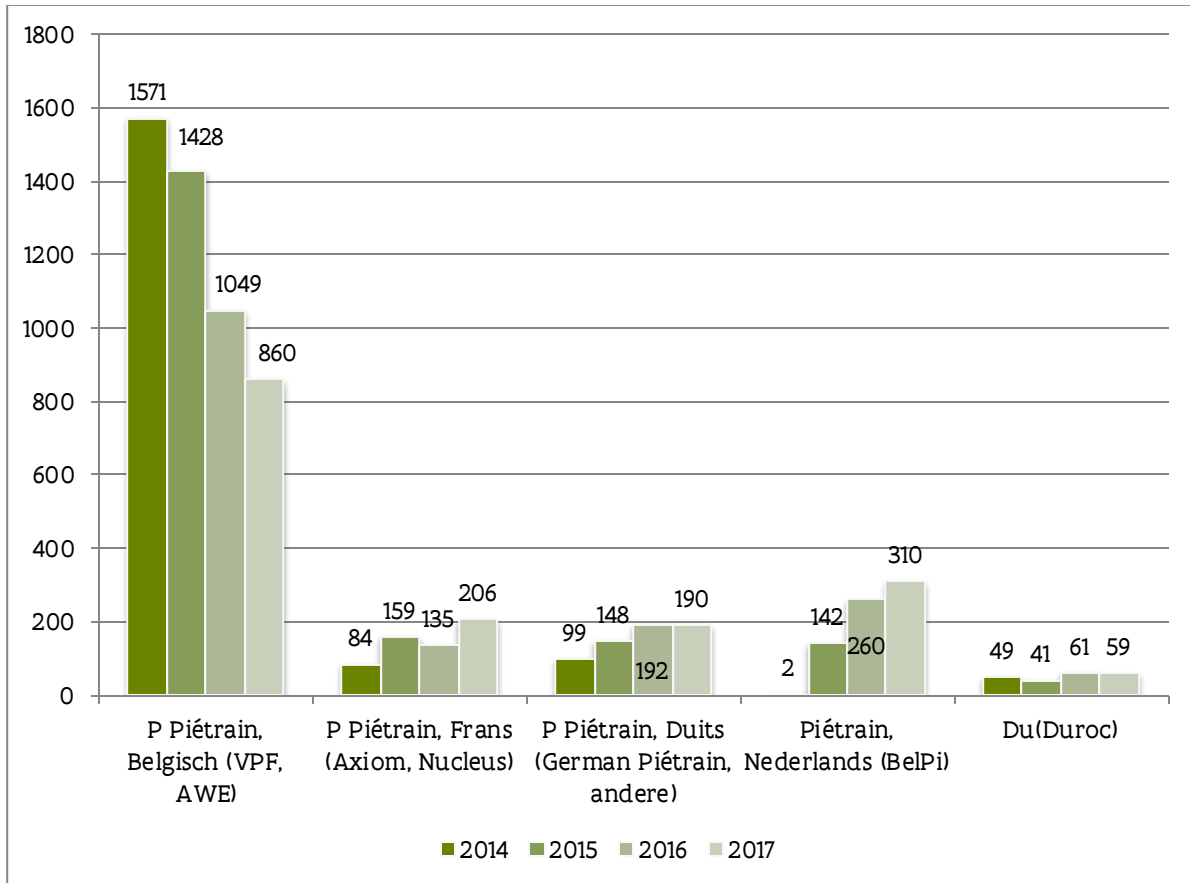
In figuur 3 ziet u het aantal eindberen stamboek en hybride van 2012 tot 2017. Eind 2017 waren er in totaal 1.839 eindberen in de centra, 29 of 1,6% minder dan in 2016. Het aantal eindberen stamboek bedraagt 1.626, 72 of 3,9% minder dan het jaar voordien. Het aantal eindberen hybride bedraagt 213, een stijging van 43 of 2,3% ten opzichte van 2016. Volledigheidshalve wordt aangestipt dat 135 eindberen uit de Franse fokprogramma's Gène Plus (nu Axiom) en Nucleus vanaf 2016 weer ingedeeld werden bij de eindberen stamboek. Volgens de zoötechnische certificaten zijn deze beren namelijk stamboekberen, geen hybride fokberen.

Figuur 3. Evolutie aantal eindberen stamboek en hybride van 2012 tot 2017; 135 beren van de Franse fokprogramma's zijn vanaf 2016 ingedeeld bij de eindberen stamboek en waren de jaren voordien ingedeeld bij de hybride eindberen.

De eindberen zijn voornamelijk stamboekberen van het ras Piétrain: 860 zijn ingeschreven bij een Belgisch stamboek (VPF of AWE), 310 bij een Nederlands stamboek (Topigs), 190 bij een Duits en 206 bij een Frans stamboek. De eindberen van het Nederlandse stamboek (TOPIGS-BelPi) zijn van Belgische origine en werden tot begin 2015 ingeschreven in het Vlaams Varkensstamboek, de voorganger van VPF. Daarnaast is er nog 1 donorbeer van het ras Belgisch Landvarken. Er werden 59 Duroc-beren geteld.

In figuur 4 ziet u de evolutie van 2012 tot 2017 van het aantal Piétrain beren dat ingeschreven is in een Belgisch stamboek. Tussen 2012 en 2017 is het aandeel Belgische Piétrain beren afgenomen van 94,3% (1636 op 1735) in 2012 naar 87,0% in 2014, 61,8% in 2016 en 52,9% (860 op 1626) in 2017. Dit aandeel is nagenoeg volledig vervangen door Piétrain beren van stamboeken uit de buurlanden Nederland, Frankrijk en Duitsland.

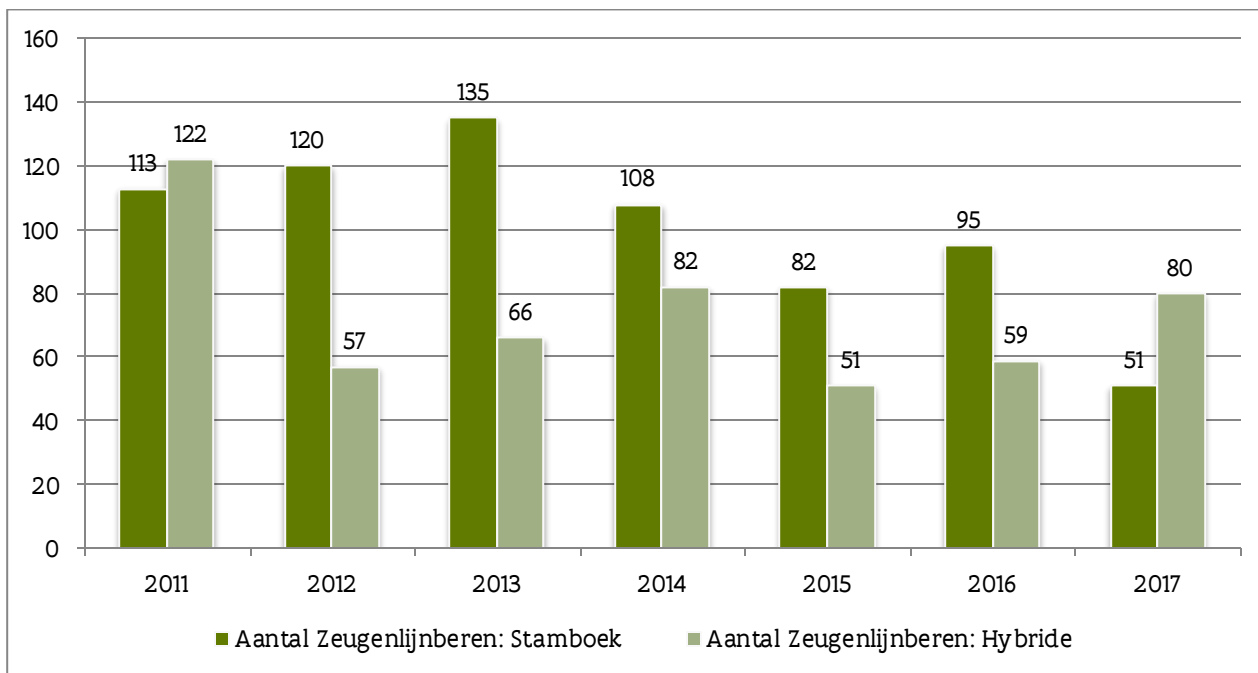
Figuur 4. Evolutie van het aantal Piétrain beren ingeschreven in een Belgisch , Frans, Duits of Nederlands stamboek en het aantal Duroc beren in de periode 2012 tot en met 2017

De 213 hybride eindberen zijn onder te verdelen in RA-SE Genetics (62 beren), PIC (120 beren), Topigs (13 beren) en Hypor (14 beren). Daarnaast zijn er ook 4 Berkshire beren aanwezig. Bij de groep hybride eindberen is er opnieuw een opmerkelijke stijging van het aantal PIC-beren: van 51 in 2015 naar 87 in 2017 en 120 in 2017.

3.2 AANTAL ZEUGENLIJNBEREN

De groep van 131 zeugenlijnberen vertegenwoordigt 6,6% van de berenstapel. Terwijl het aantal zeugenlijnberen stamboek in 2017 daalt van 95 naar 51 beren, stijgt het aantal zeugenlijnberen van 59 naar 80.

In figuur 5 ziet u de evolutie van het aantal stamboek zeugenlijnberen en het aantal hybride zeugenlijnberen.

Figuur 5. Evolutie van het aantal zeugenlijnberen stamboek en hybride van 2011 tot 2017

4 PRODUCTIE, AANKOOP EN GEBRUIK VAN DOSISSEN

In dit hoofdstuk worden eerst de globale gegevens over de productie, de aankoop en het gebruik behandeld voor alle types donorberen. Deze gegevens worden daarna afzonderlijk besproken voor de groep eindberen en de groep zeugenlijnberen.

4.1 RESULTATEN OVER ALLE BEREN

4.1.1 Productie

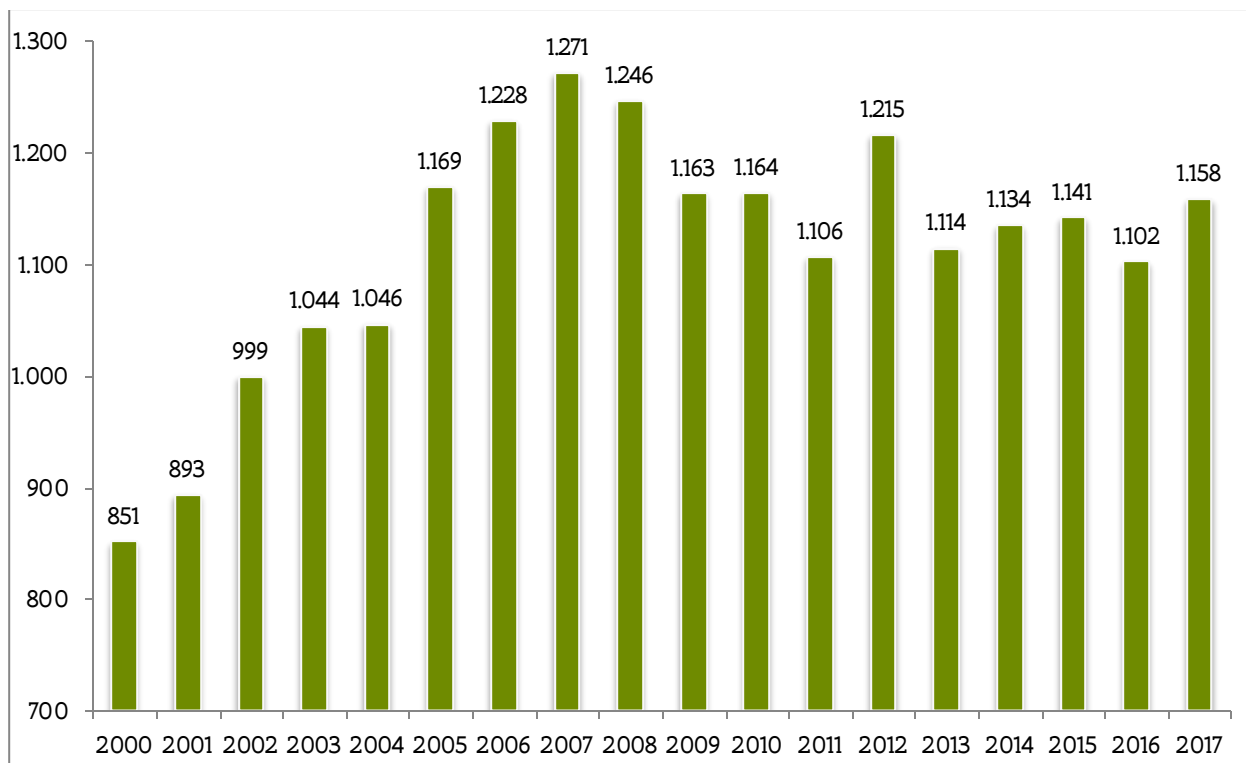
De cijfers van de spermacentra in tabel 3 geven het aantal dosissen weer van 1 januari 2017 tot en met 31 december 2017, verdeeld volgens ras of hybride.

Naam ras of hybride	Geproduceerd	Verkoop in binnenland	Verkoop in buitenland	Gebruik op eigen bedrijf	Aankoop in buitenland
Eindberen					
Piétrain Belgisch	1.055.498	980.244	4.467	8.679	0
Piétrain Frans	240.714	202.434	19.031	1.204	0
Piétrain Nederlands	365.309	343.283	0	0	0
Piétrain Duits	239.398	167.997	46.471	522	940
Andere (Duroc, BL, andere)	73.489	42.482	22.750	0	260
Hybriden	232.809	215.576	10.700	0	50.509
Subtotaal	2.207.217	1.952.016	103.419	10.405	51.709
Zeugenlijnberen					
L (Large White)	5.139	3.242	0	78	0
C (Engels Landras)	1.738	1.123	0	0	0
D (Duits Landras)	0	0	0	0	0
I/O/E (Fins/Noors/Deens-Landras)	7.915	5.287	0	0	9.171
X/Y (Belgisch Landras stressneg.)	2.632	2.059	0	0	0
N (Nederlands Landras)	550	385	0	0	0
R (Frans Landras)	2.531	1.628	0	52	0
K (Oostenrijks Landras)	0	0	0	0	0
Andere landras	450	313	0	0	0
Hybriden	52.726	30.401	3.088	120	23.041
Subtotaal	73.681	44.438	3.088	250	32.212
Totaal	2.280.898	1.996.454	106.507	10.655	83.921

Tabel 3: Overzicht van de productie, verkoop, eigen gebruik en aankoop uit het buitenland (aantal dosissen)

In tegenstelling tot de evolutie van het aantal donorberen, is het aantal geproduceerde spermadosissen in 2017 gestegen, namelijk van 2.227.733 dosissen in 2016 naar 2.280.898 in 2017 of +53.165 dosissen, wat overeenkomt met +2,4%. Dat betekent dat het gemiddeld aantal geproduceerde dosissen per beer aanzienlijk is gestegen: van 1.102 in 2016 naar 1.158 of +5% in 2017.

Uit figuur 6 blijkt dat gemiddeld 1.158 spermadosissen per jaar en per beer worden geproduceerd.

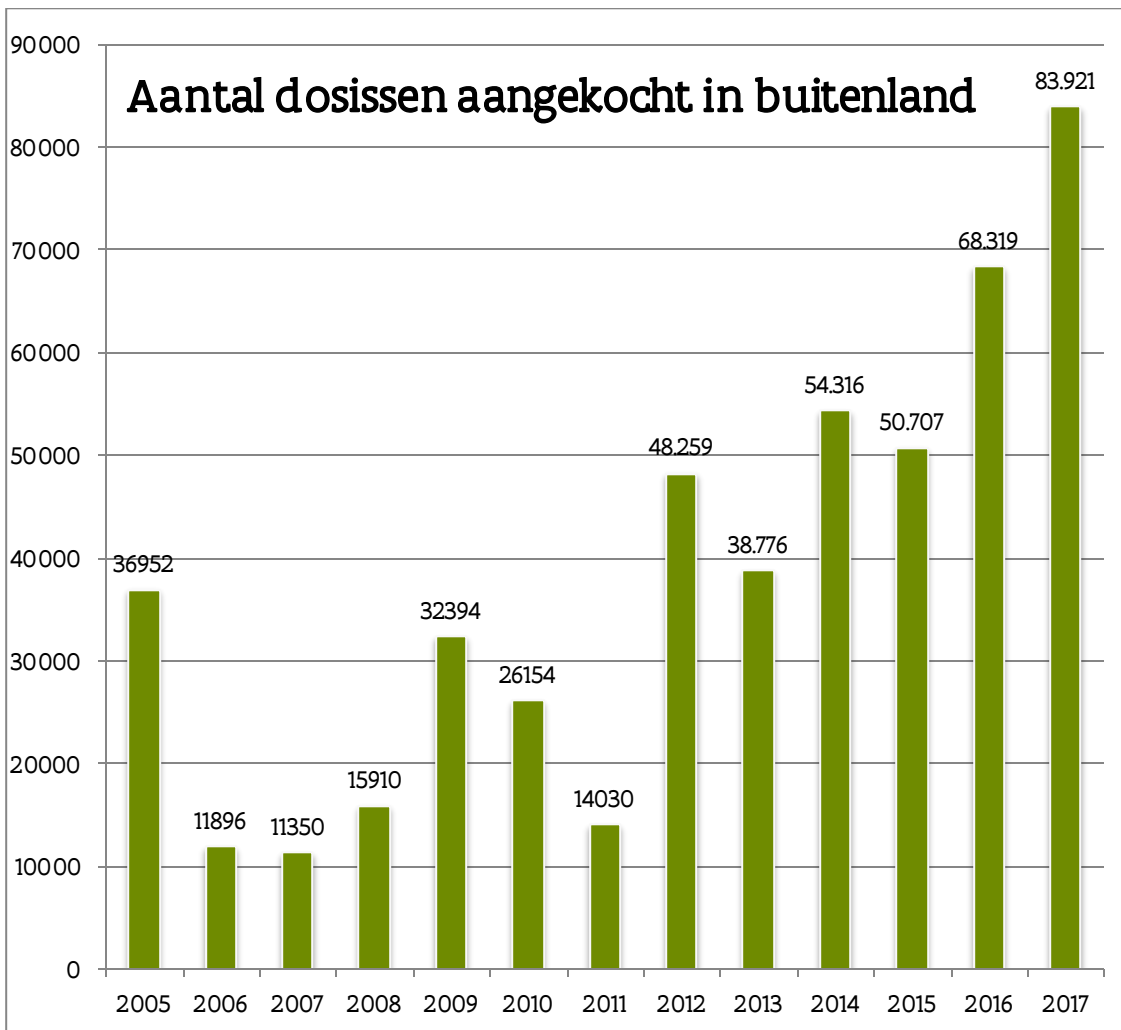

Figuur 6. Evolutie van het gemiddeld aantal dosissen geproduceerd per beer sinds 2000

4.1.2 Aankoop buitenland

Met 83.921 dosissen in het buitenland aangekocht sperma werd in 2017 andermaal een record verbroken. Ten opzichte van 2016 is dit een toename van 15.602 dosissen of 22,8%.

Het betreft vooral sperma van PIC-eindberen en in mindere mate PIC-zeugenlijnberen, van Topigs-zeugenlijnberen en Topigs-eindberen. In figuur 7 ziet u de evolutie van de door de erkende centra aangekochte dosissen sperma afkomstig uit het buitenland.

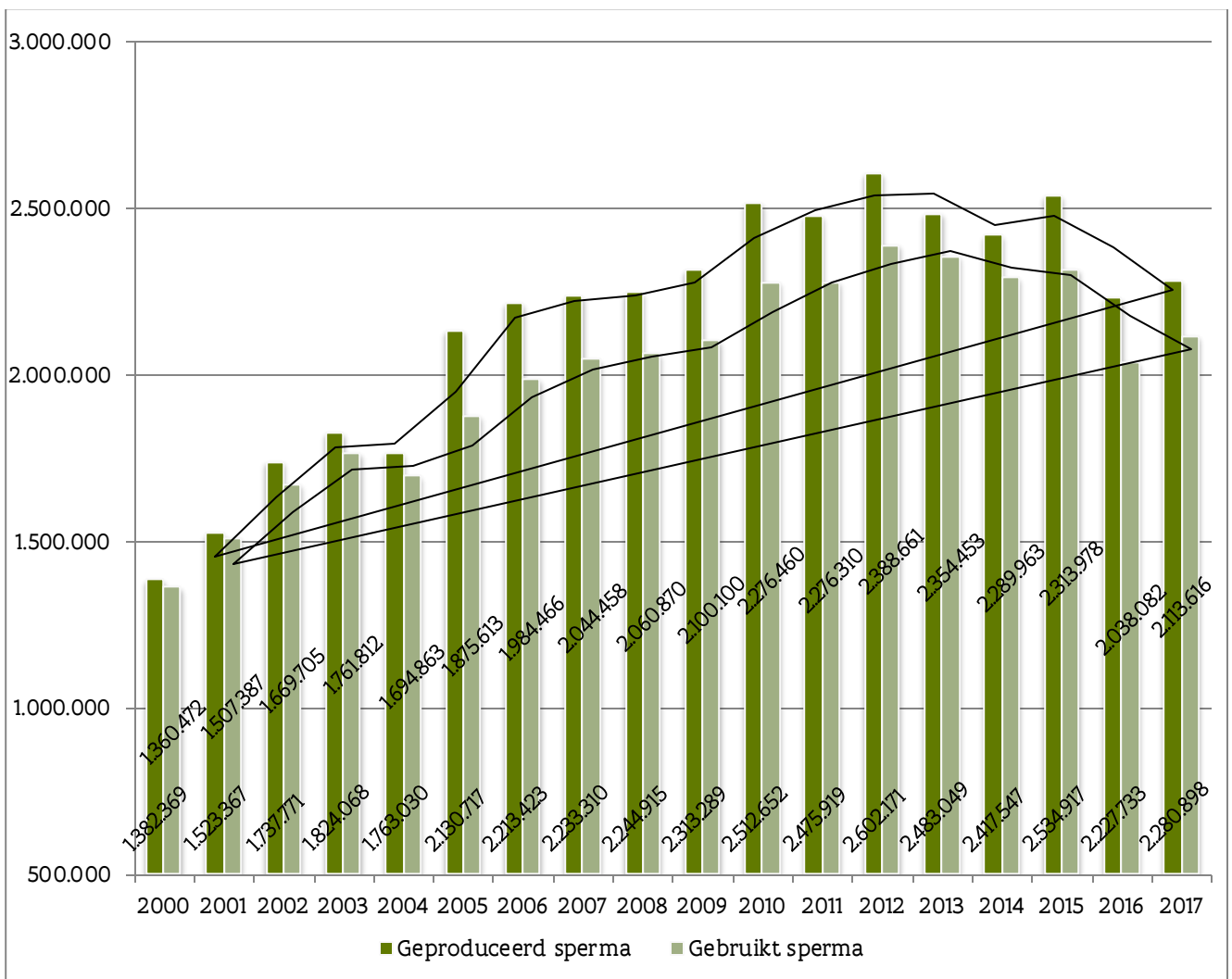

Figuur 7. Evolutie aangekochte dosissen sperma uit het buitenland van 2005 tot 2017

4.1.3 Verkoop en gebruik op eigen bedrijf

In 2017 werden 2.113.616 dosissen sperma verkocht in binnen-en buitenland of gebruikt op het eigen bedrijf.

Figuur 8 toont het verloop van de geproduceerde en gebruikte dosissen sinds 2000.

Figuur 8. Overzicht van dosissen geproduceerd en gebruikt sperma sinds 2000

In 2017 werden 2.113.616 dosissen sperma gebruikt, 75.534 meer dan in 2016. Dat betekent dat het aantal gebruikte dosissen varkenssperma in 2017 3,7% gestegen is ten opzichte van 2016.

In 2017 werden 167.282 geproduceerde dosissen sperma niet verkocht of gebruikt, wat neerkomt op een effectief gebruik van 92,7%. Dit is een verbetering ten opzichte van 91,5% gebruikte dosissen in 2016.

4.2 RESULTATEN OVER DE EINDBEREN

4.2.1 Productie

Het Piétrainras blijft veruit de grootste leverancier van eindbeersperma. Van de 2.207.217 geproduceerde dosissen eindbeersperma zijn er 1.900.919 of 86,1% afkomstig van raszuivere Piétrain-beren. Het betreft Piétrain-beren die ingeschreven zijn in het stamboek van een Belgische, Nederlandse, Franse of Duitse stamboekvereniging. Zoals reeds opgemerkt in punt 3.1., werd de Franse Piétrain uit het fokprogramma van Axiom en Nucleus vanaf 2016 ondergebracht in de groep stamboekvarkens.

Het totale aandeel geproduceerd P-sperma binnen de productie van eindberensperma over de laatste vijf jaar is vrij stabiel gebleven, weliswaar met een licht dalende trend in 2017. In tabel 4 is het aantal geproduceerde dosissen P-sperma afkomstig van de groep raszuivere P-donorberen die ingeschreven zijn in het stamboek van een Belgische, Nederlandse, Franse of Duitse stamboekvereniging vergeleken met de totale productie van dosissen eindbeersperma. De Piétrain-donorberen in het stamboek van de Nederlandse stamboekvereniging zijn afkomstig van P-fokvarkens die in het verleden ingeschreven werden in het Vlaamse varkensstamboek. In de totale productie van eindberensperma zit ook de productie vervat van stamboekberen van andere rassen, voornamelijk Duroc, en van hybride donorberen. Uit deze vergelijking blijkt dat het aandeel raszuiver P-sperma varieert tussen 86,1 en 90,1 procent. De voorbije vijf jaar zijn gekenmerkt door een toegenomen differentiatie van de fokprogramma's (stamboeken) waaruit de donorberen afkomstig zijn.

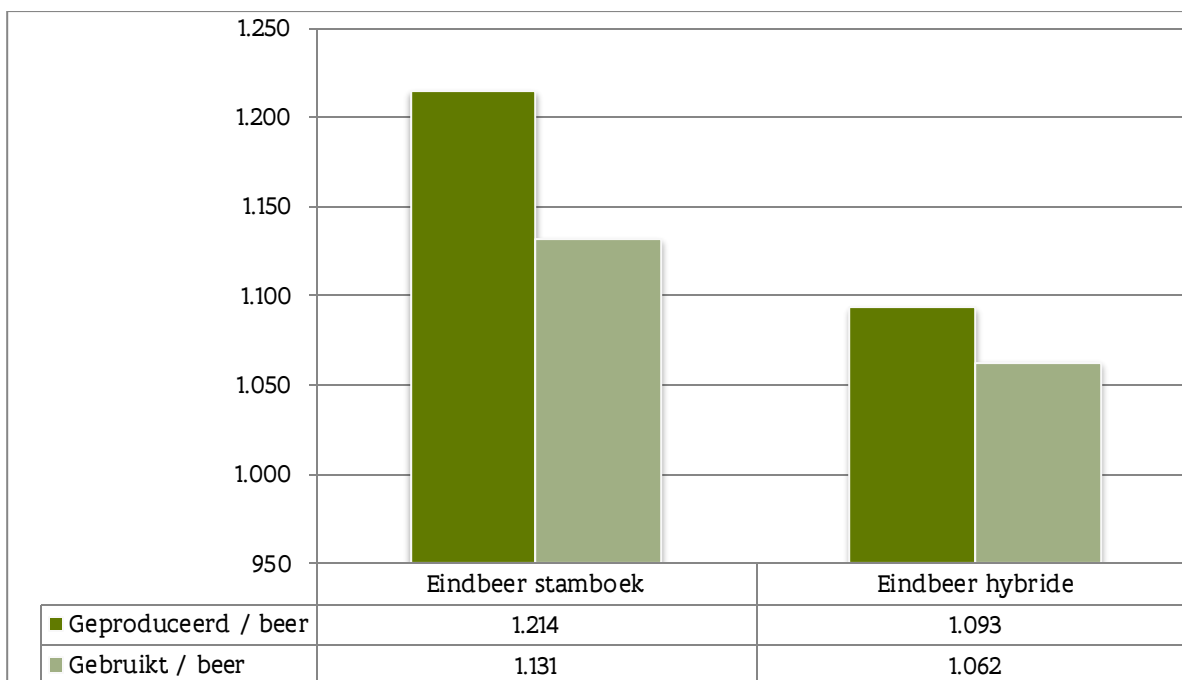
Productie dosissen	2014		2015		2016		2017	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
P BE	1988.769	85,3	1729.596	70,5	1.263.924	59,4	1.055.498	47,8
P FR	67.600	2,9	222.737	9,1	200.529	9,4	240.714	10,9
P DE	44.863	1,9	153.965	6,3	193.659	9,1	239.398	10,8
P NL	0	0,0	56.164	2,3	227.328	10,7	365.309	16,6
P alle	2.101.232	90,1	2.162.462	88,1	1.885.440	88,6	1.900.919	86,1
Eindberen	2.332.452	100,0	2.453.588	100,0	2.127.066	100,0	2.207.217	100,0

Tabel 4. Evolutie van aantal en aandeel geproduceerde dosissen P-sperma tov eindberen sperma

Het aantal geproduceerde dosissen Duroc-sperma is licht toegenomen en evolueerde van 70.276 dosissen in 2016 naar 72.932 in 2017. Er is een forse toename van 2,6% geproduceerde dosissen sperma van het hybride fokprogramma PIC408.

4.2.3 Verkoop en gebruik op eigen bedrijf

Er is een gering verschil tussen het percentage effectief gebruikt sperma van de groep eindberen stamboek en hybride. Bij eindberen stamboek worden gemiddeld 1.131 van de 1.214 geproduceerde dosissen gebruikt, wat overeenkomt met 93%. Bij de eindberen hybride is de verhouding 1062 dosissen gebruikt op 1093 geproduceerd of 97%.

Figuur 11. Overzicht van gemiddeld aantal dosissen geproduceerd en gebruikt sperma per eindbeer

In tabel 5 is de evolutie van het gebruik van P-sperma van raszuivere donorberen die ingeschreven zijn in een Piétrain stamboek, net als in 4.2.1., voor 2011, 2015, 2016 en 2017 vergeleken met het globale gebruik van sperma van eindberen. Het percentage gebruikt sperma ten opzichte van geproduceerd sperma is voor de verschillende types P-beren nagenoeg hetzelfde. De verhoudingen en de vaststellingen die gemaakt zijn voor de productie zijn hierdoor ook van toepassing voor het gebruik.

Gebruik dosissen	2014		2015		2016		2017	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
P BE	1.857.662	85,5	1.587.878	70,1	1.180.695	59,6	993.390	48,1
P FR	62.252	2,9	210.383	9,3	180.686	9,1	222.669	10,8
P DE	42.647	2,0	143.895	6,4	178.779	9,0	214.990	10,4
P NL	0	0,0	53.950	2,4	211.629	10,7	343.283	16,6
P alle	1.962.561	90,3	1.996.106	88,1	1.751.789	88,5	1.774.332	85,9
Eindberen	2.173.395	100,0	2.265.328	100,0	1.980.145	100,0	2.065.840	100,0

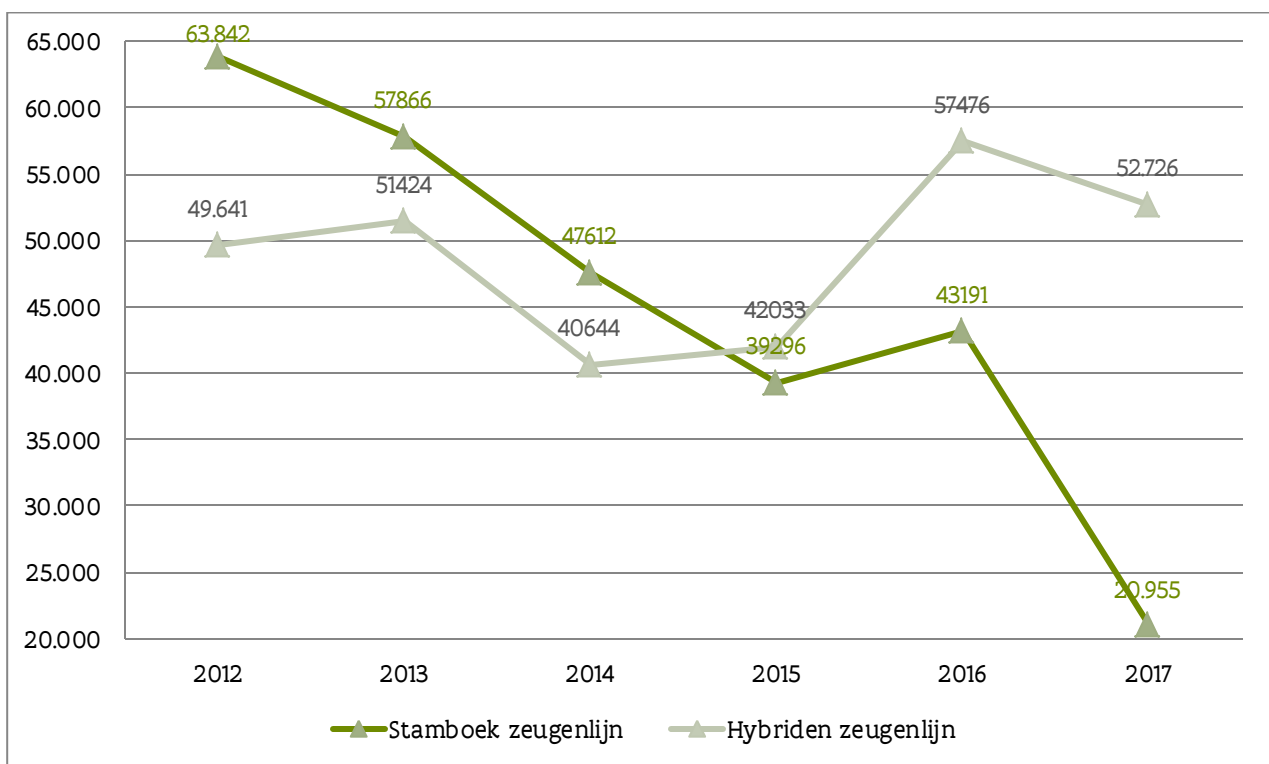
Tabel 5: Evolutie van aantal en aandeel gebruikte dosissen P-sperma tov eindberen sperma

4.3 RESULTATEN OVER DE ZEUGENLIJNBEREN

4.3.1 Productie

Onder 3.2. werd reeds vermeld dat het aantal zeugenlijnberen stamboek in 2017 gedaald is van 95 naar 51, terwijl het aantal zeugenlijnberen hybride is toegenomen van 59 in 2016 naar 80, een globale daling van 14,9%. Het aantal geproduceerde dosissen zeugenlijnsperma is ook afgenomen, namelijk van 100.667 dosissen in 2016 naar 73.681 of -26,8%. Deze afname is bijna volledig toe te schrijven aan de zeugenlijnberen stamboek. Ze produceerden 20.955 dosissen, dat is 22.236 dosissen minder dan in 2016 of -51,5%.

De evolutie van 2012 tot 2017 van het aantal geproduceerde dosissen zeugenlijnsperma afkomstig van respectievelijk stamboek en hybride zeugenlijnberen is weergegeven in figuur 12.

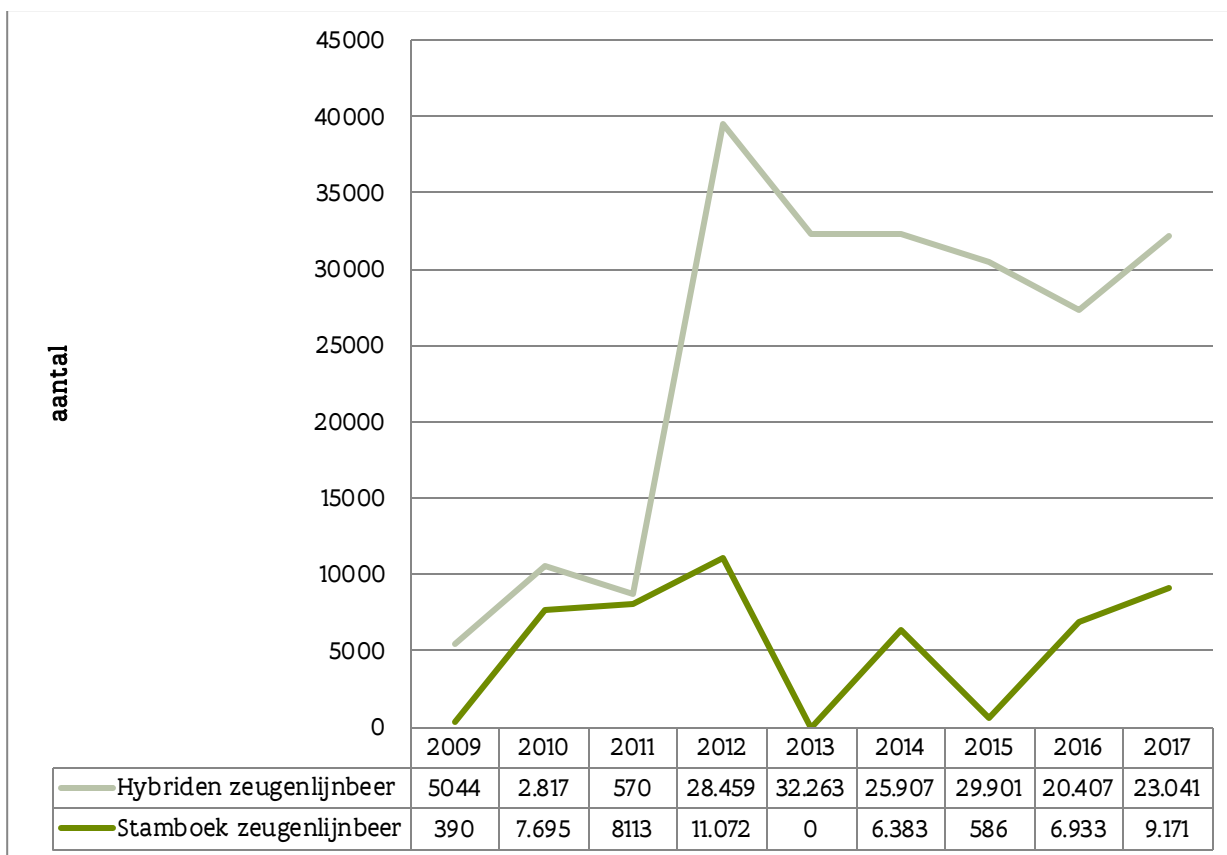

Figuur 12. Verloop van de jaarlijkse spermaproductie bij stamboek en hybride zeugenlijnberen van 2012 tot 2017

4.3.2 Aankoop buitenland

Uit analyse van de cijfers blijkt dat de aankoop van dosissen sperma van hybride zeugenlijnberen een stijging liet optekenen van 20.407 in 2016 naar 23.041 in 2017.

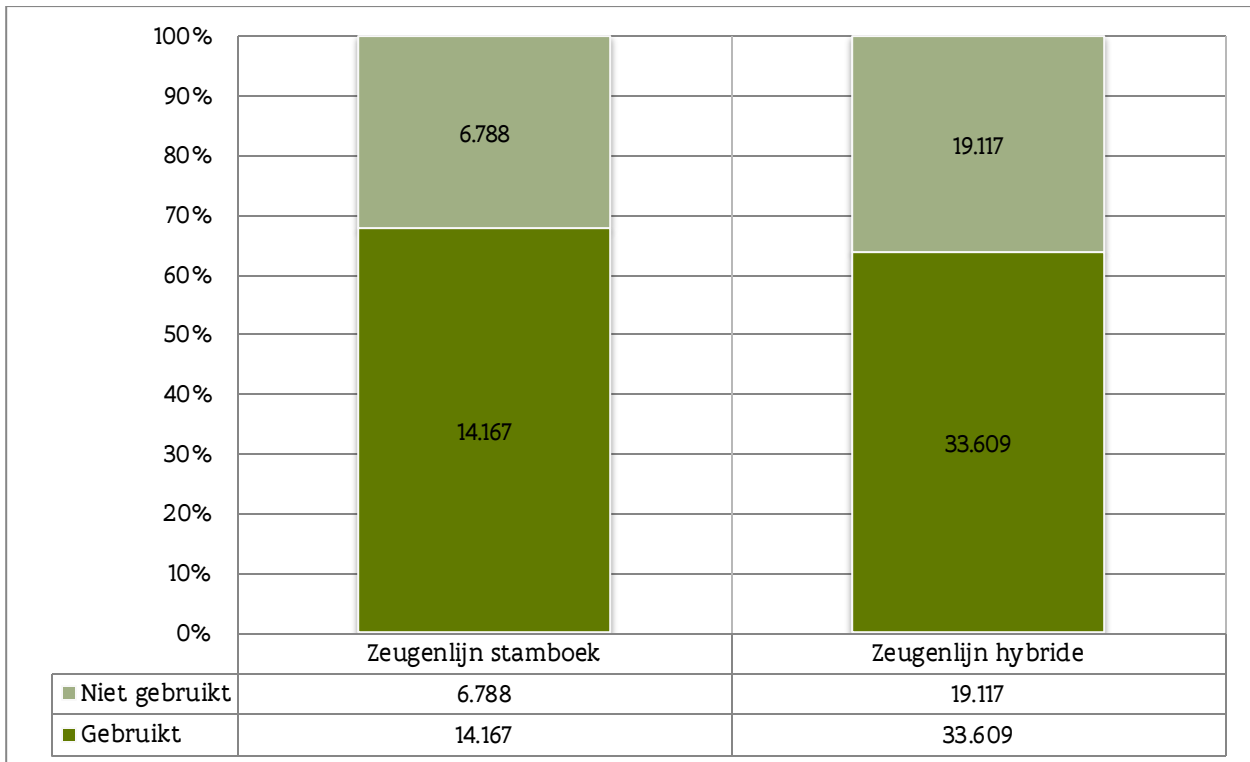
Het aantal aangekochte dosissen sperma van stamboek zeugenlijnberen kende een stijging van 6.933 in 2016 naar 9.171 in 2017. Het overzicht van het aantal aangekochte dosissen per berengroep is weergegeven in figuur 13.

Figuur 13. Evolutie van de aangekochte dosissen in het buitenland van 2009 tot 2017 van zeugenlijnberen stamboek en hybride

4.3.3 Verkoop en gebruik op eigen bedrijf

Er is een verschil tussen het percentage effectief gebruikt sperma van zeugenlijnberen stamboek ten opzichte van zeugenlijnberen hybride. Dit wordt geïllustreerd in figuur 14. Bij de zeugenlijnberen stamboek en de zeugenlijnberen hybride worden respectievelijk 67,6% en 63,7% gebruikt. Vorig jaar bedroegen de benuttingspercentages voor de groep zeugenlijnberen respectievelijk 63,7% en 52,9%.

Figuur 14. Overzicht van effectief gebruik van sperma van eindberen/zeugenlijnberen en hybride/stamboekberen

Na 3 opeenvolgende jaren met een stijgend aantal geproduceerde dosissen per hybride zeugenlijnbeer is het aantal dosissen gezakt van 974 in 2016 naar 659 in 2017. De productie van het gemiddelde aantal dosissen per stamboek zeugenlijnbeer is verder gedaald ten opzichte van de vorige jaren, van 480 in 2015, 454 in 2016 naar 411 in 2017.

Bij de zeugenlijn werden gemiddeld 278 dosissen gebruikt per stamboekbeer en 420 dosissen per hybride beer. In 2016 werden gemiddeld 190 en 515 dosissen per zeugenlijnbeer stamboek of hybride gebruikt.

5 BELANG VAN DE SPERMACENTRA VOOR DE VLAAMSE VARKENSHOUDERIJ

De impact van de spermacentra op de Vlaamse varkenshouderij kan worden ingeschat door de hierboven vermelde resultaten te koppelen aan de statistische gegevens die voor Vlaanderen ingezameld worden via FOD Economie en die worden gepubliceerd op de website Statbel.

http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/economie/landbouw/bedrijven/#.WSQF5_6we71

De referentieperiode voor het verzamelen van de gegevens werd in 2014 opgeschoven van mei naar oktober/november. Dit komt doordat de FOD Economie haar enquêtes heeft vereenvoudigd, en in het bijzonder doordat de algemene landbouwenquête die traditioneel in mei werd gehouden, is afgeschaft. Bovendien worden de gegevens ook uit een andere bron gehaald. Voor de varkensstapel worden de gegevens uit Sanitel gebruikt, in combinatie met een enquête. Het totaal aantal varkens en de drie grote categorieën zijn afkomstig uit Sanitel. Voor de subcategorieën worden coëfficiënten toegepast binnen de categorieën 'mestvarkens' en 'fokvarkens'.

Voor dit rapport zijn de voorlopige resultaten gebruikt van mei 2016, de voorlopige resultaten van 2017 zijn nog niet gepubliceerd. Hiervoor heeft de FOD Economie de gegevens van Sanitel gebruikt, in combinatie met coëfficiënten voor de dierencategorieën die niet in Sanitel voorkomen. De coëfficiënten zijn berekend op basis van de laatste landbouwenquêtes.

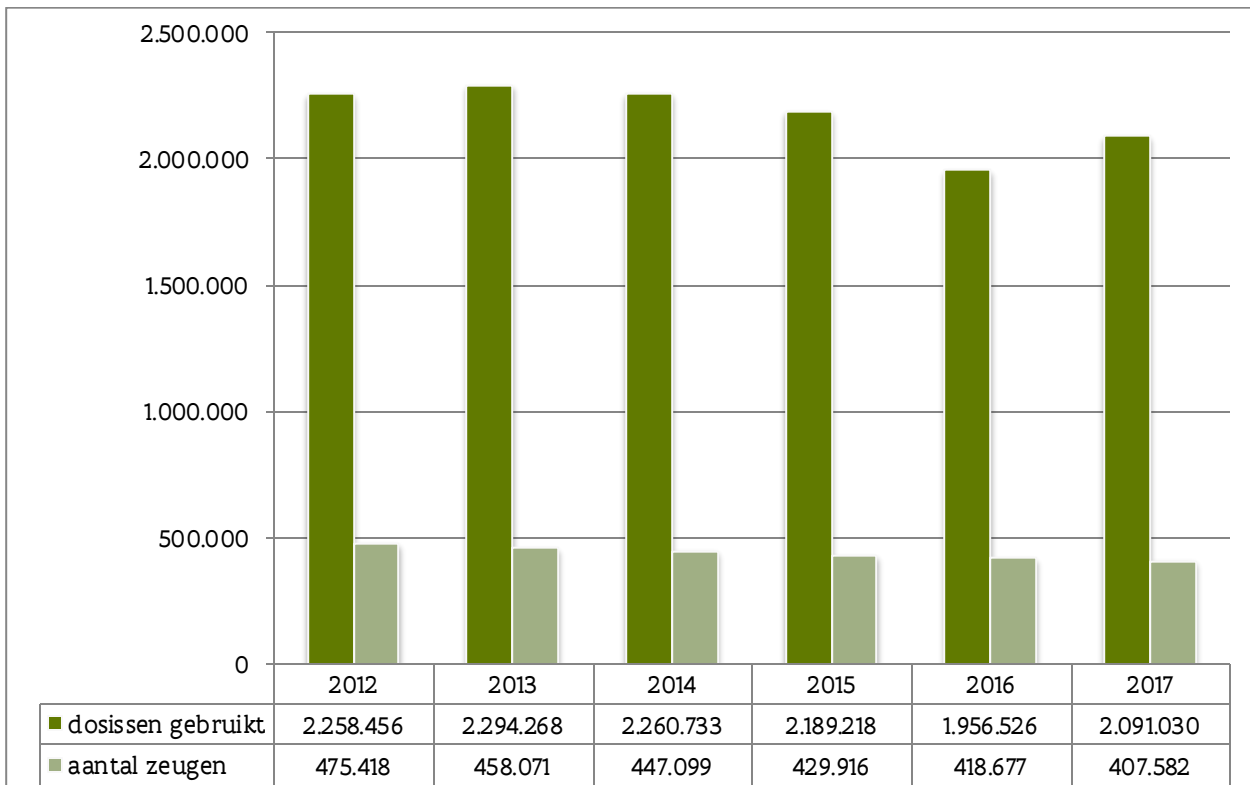
Volgens de definitieve resultaten van mei 2016, waren er in het Vlaams Gewest 407.582 zeugen aanwezig. Dat is 11.095 of 2,65% minder dan het voorlopige aantal van mei 2016.

Figuur 16 geeft het aantal gebruikte dosissen weer ten opzichte van het totaal aantal zeugen in Vlaanderen.

Het aantal gebruikte dosissen wordt gedefinieerd als de som van:

- ▶ de dosissen verkocht in het binnenland;
- ▶ de dosissen gebruikt op het eigen bedrijf;
- ▶ de dosissen aangekocht in het buitenland.

Het betreft dus de dosissen die bedoeld zijn om zeugen van Vlaamse varkensbedrijven te insemineren.

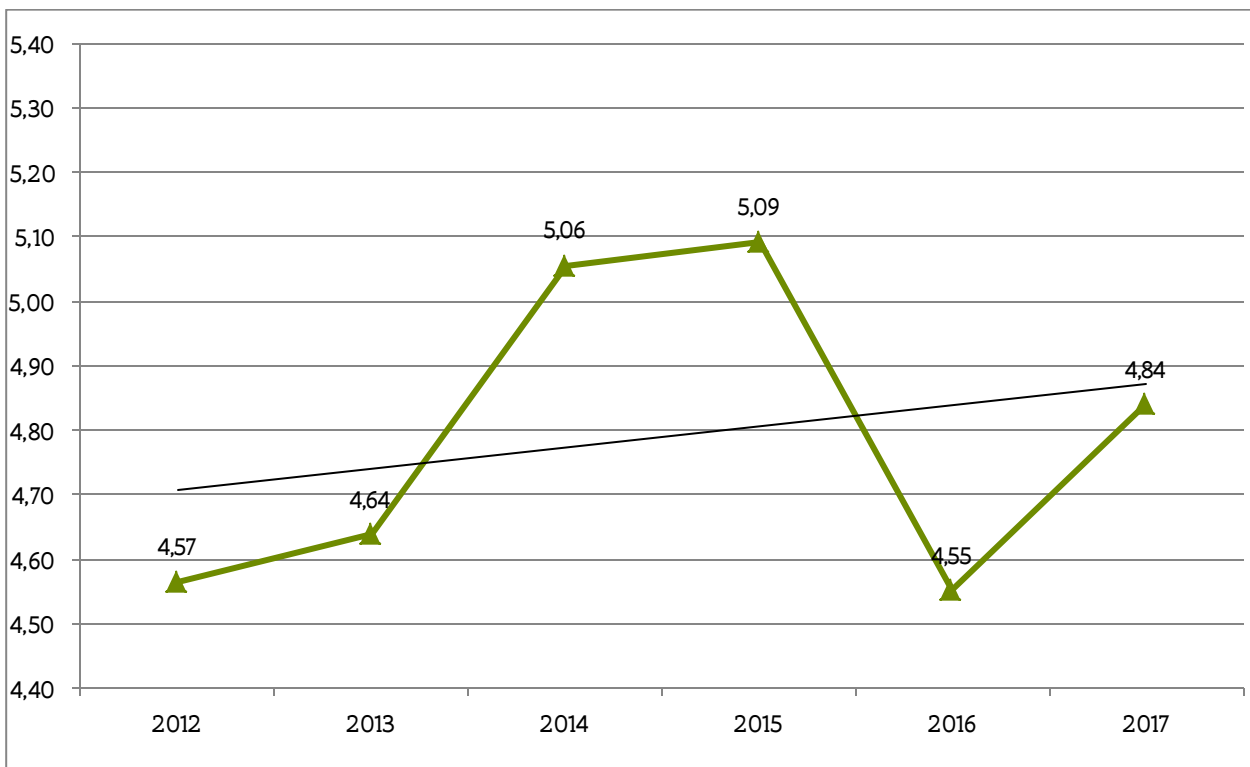

Figuur 16. Evolutie van het aantal dosissen gebruikt sperma van 2012 tot 2017 in vergelijking met het aantal zeugen

Terwijl het aantal zeugen volgens de definitieve cijfers van 2016 met 2,65% is gedaald, kent het aantal gebruikte spermadosissen een toename met 6,87%. Dat betekent dat er meer dosissen worden gebruikt per zeug. Het gemiddelde aantal 'gebruikte' dosissen per zeug per jaar kende een dieptepunt van 4,55 dosissen in 2016 en stijgt in 2017 terug naar 4,84.

De grafiek over het gemiddelde aantal gebruikte dosissen per zeug per jaar is voor de periode 2012 – 2017 weergegeven in grafiek 17.

Figuur 17. Evolutie van de verhouding van het aantal dosissen sperma gebruikt per zeug per jaar in Vlaanderen

Rekening houdend met enkele foktechnische kengetallen, kan berekend worden hoeveel procent van de zeugen geïnsemineerd wordt met sperma afkomstig van een erkend spermacentrum.

Sinds de eerste keer dat dit rapport werd opgesteld, is steeds rekening gehouden met: het aantal zeugen volgens Statbel, een worpindex van 2,2 per zeug/jaar, een herdekkingspercentage van 12% en 2 inseminaties per bronst. Deze parameters, worpindex en percentage herdekkingen, werden getoetst aan de kengetallen zeugenhouderij die gepubliceerd zijn op de website van het varkensloket http://www.varkensloket.be/Portals/63/kengetallen_zeugenhouderij.pdf. Daaruit is gebleken dat de na te streven worpindex mag worden verhoogd naar 2,3.

Uit de theoretische berekening op basis van de nieuwe berekeningsmethode van het aantal zeugen en de worpindex van 2,3, kan worden afgeleid dat in 2016 99,6% van de zeugen in Vlaanderen werd geïnsemineerd met sperma afkomstig van een erkend spermacentrum. Deze schatting is op haar beurt gebaseerd op een schatting van het aantal zeugen, en op geschatte parameters in verband met vruchtbaarheid. Wellicht verklaart dit de schommelingen van dit percentage. In 2016 leidde eenzelfde berekening nog tot 88,3% en in 2015 tot 98,8%.

6 ROL VAN HET DEPARTEMENT LANDBOUW EN VISSERIJ

De Vlaamse overheid steunt de varkenssector door:

- ▶ Enerzijds een vereniging te erkennen die het stamboek van raszuivere fokvarkens en een register van hybride fokvarkens bijhoudt en prestatieonderzoek uitvoert, met name vzw Vlaamse Piétrain Fokkerij (VPF) en anderzijds een onderneming die een register van hybride fokvarkens bijhoudt, met name RA-SE Genetics NV;
- ▶ Erop toe te zien dat de erkende organisaties het fokprogramma correct uitvoeren;
- ▶ Subsidies te geven om het stamboek op te stellen en bij te houden, voor het prestatieonderzoek van stamboekberen in de selectiemesterijen en om hun fokwaardenschatting te berekenen. In de selectiemesterij worden de beren via afstammelingen getest op voederconversie, karkaskwaliteit en groeisnelheid en krijgen ze een fokwaardeschatting. Dit cijfer geeft de varkenshouders een idee over de economische waarde van de nakomelingen van een beer. De resultaten van het selectiemesterijonderzoek worden om de twee maanden gepubliceerd op de website <http://www.vlaamsepietrainfokkerij.be> en via de landbouwpers.

Het Departement Landbouw en Visserij volgt de correcte werking op van de erkende spermacentra. In 2017 werden 15 erkende centra bezocht. Vanaf 2014 worden de centra opgevolgd op basis van een risico-analyse, waarbij rekening wordt gehouden met het resultaat van de opvolging van de centra de voorbije 3 jaar.

Daarbij voert het departement de volgende controles uit:

- ▶ bij de beren:
 - > aanwezigheid van het fokkerijcertificaat en overeenstemming met de identificatie in het oor;
 - > toelating tot de voortplanting, fokwaardeschatting en ander prestatieonderzoek, zoals de bedrijfsprestatietoets (BPT);
 - > afwezigheid van erfelijke gebreken.
- ▶ bij de opgeslagen dosissen sperma:
 - > de vermeldingen op het etiket: correcte identificatie van het spermacentrum en de donorbeer;
 - > steekproefsgewijze controle van de identificatie door DNA-bepaling bij het sperma en de donorbeer.

De centra worden erkend op basis van het Fokkerijbesluit van 19 maart 2010. Vanaf 1 november 2018 is Fokkerijverordening (EU) 2016/1012 van toepassing. Deze verordening bevat niet alleen bepalingen over de goedkeuring van fokprogramma's voor stamboekvarkens en hybride fokvarkens, maar ook over de uitbreiding van het geografisch gebied naar een andere EU-lidstaat of, op Belgisch niveau, een ander Gewest.

Volgens de Fokkerijverordening zullen centra die door het FAVV erkend zijn voor de intracommunautaire handel in varkenssperma, zoötechnische certificaten mogen afleveren voor varkenssperma op voorwaarde dat de lidstaat en de stamboekvereniging of fokkerijgroepering dit toestaan. Binnen het Vlaams Gewest bestaat alvast de intentie om die uitgifte mogelijk te maken mits de centra zoötechnische gegevens gebruiken die afkomstig zijn van de erkende stamboekvereniging of hybride fokkerijgroepering waar de donorbeer ingeschreven is.

In 2017 heeft het departement opnieuw onaangekondigde controles uitgevoerd op de correcte identificatie van dosissen sperma. Er werden 8 dosissen gecontroleerd afkomstig van 2 centra waarbij

het jaar voordien niet correct geïdentificeerde dosissen werden vastgesteld. Zes dosissen waren correct geïdentificeerd. Bij twee dosissen, afkomstig van hetzelfde centrum, kwam het DNA van het spermastaal niet volledig overeen met het DNA van de donorbeer die vermeld was op het etiket van de spermarecipiënt. Voor dit centrum is een administratieve boete uitgewerkt.

Onaangekondigde controles op de correcte identificatie van dosissen opgeslagen sperma zullen blijven plaatsvinden.

7 BESLUIT: ALGEMENE TENDENSEN

Het aantal erkende wincentra bleef in 2017 behouden op 25. De centra in de categorie centra met 100 tot 124 beren breidden licht uit en kwamen hierdoor in de groep van 7 centra met minstens 125 donorberen terecht. Eind 2017 baatten 18 centra uit de categorie 1 tot en met 99 donorberen 31% van de stapel uit, terwijl de 7 centra uit de categorie van minstens 125 donorberen 69% van de donorberen huisvestten.

Eind december 2017 waren er 1.970 donorberen in de centra, min 2,6% ten opzichte van 2016. Het aantal eindberen is afgetikt op 1839 (93%), het aantal zeugenlijnberen op 131 (7%).

Bij de eindberen werden 1.626 stamboekberen en 213 hybride beren geteld. Het aantal eindberen stamboek daalde met 72 ten opzichte van 2016 terwijl het aantal eindberen hybride toenam met 43. Binnen de groep eindberen stamboek is er opnieuw een substantiële afname van het aantal Belgische Piétrain-beren, van 1049 in 2016 naar 860 in 2017. Het aandeel Piétrain-beren dat ingeschreven was in het stamboek van een Belgische stamboekvereniging bedroeg 94,3% in 2012 ten opzichte van 52,9% in 2017. In deze periode is het aandeel Piétrain-beren van stamboeken uit de buurlanden Frankrijk, Duitsland en Nederland toegenomen. In 2017 noteren we vooral een toename van het aantal Piétrain-beren dat ingeschreven is in het stamboek van een Franse of Nederlandse stamboekvereniging. Het aantal Duitse Piétrain-beren bleef vrij stabiel.

Bij de hybride eindberen werd vooral de toename van het aantal PIC-beren opgemerkt.

Ook bij de zeugenlijnberen daalde het aantal stamboekberen, met name van 95 naar 51, terwijl het aantal hybride beren toenam, van 59 naar 80.

Volgens de activiteitenverslagen 2017 van de centra werden 2.280.898 dosissen geproduceerd, een toename van 2,4% ten opzichte van 2016. Door de daling van het aantal donorberen en de stijging van het aantal geproduceerde dosissen, nam het gemiddeld aantal geproduceerde dosissen per beer toe van 1.102 in 2016 naar 1.158 in 2017.

De erkende centra hebben in 2017 opnieuw een recordaantal van 83.921 dosissen sperma aangekocht in het buitenland, een toename van 15.602 dosissen of 22,8% ten opzichte van 2016, en van 65,5 % ten opzichte van 2015.

Het aantal gebruikte dosissen, de som van het aantal geproduceerde dosissen die in binnen-en buitenland werden verkocht en het aantal dosissen gebruikt op het eigen bedrijf, bedroeg in 2017 2.113.616. Dat is een stijging van 3,7% ten opzichte van 2016.

Globaal gezien is er een lichte daling van het aandeel geproduceerde en gebruikte dosissen afkomstig van Piétrain-stamboekberen: van ongeveer 88,5% naar 86%. Deze daling wordt gecompenseerd door het aandeel hybride eindberen.

Voor de productie van fokzeugen, voornamelijk hybriden, insemineerde de zeugenhouder zijn dieren vooral met sperma van zeugenlijnberen van een hybride fokprogramma. Opmerkelijk is dat het sterk toegenomen aantal zeugenlijnberen hybride vertaald wordt in een afname van het aantal geproduceerde dosissen, van 57.476 in 2016 naar 52.726 in 2017. Dit kan wellicht verklaard worden door de toename van de aankoop van dosissen zeugenlijnsperma in het buitenland. Het totaal aantal gebruikte dosissen sperma van zeugenlijnberen is in 2016 gestegen naar 57.937, een toename van 9.287 dosissen ten opzichte van het absolute dieptepunt van 48.650 dosissen in 2015.

In Vlaanderen zijn naar schatting ruim 9 op 10 geboren biggen afkomstig van sperma aangeleverd uit een erkend spermacentrum. Deze schatting is gebaseerd op het aantal zeugen van de definitieve telling over 2016 en het aantal gebruikte dosissen. Het aantal gebruikte dosissen wordt hier berekend als de som van het aantal dosissen verkocht in het binnenland, gebruikt op eigen bedrijven aangekocht in het buitenland. Het is opmerkelijk dat het aantal zeugen met 2,65% is gedaald terwijl het aantal gebruikte dosissen met 6,9% is gestegen, wat betekent dat naar schatting gemiddeld 4,84 dosissen per zeug per jaar worden gebruikt. Het aantal dosissen per zeug per jaar had in 2016 wel een sterke duik gemaakt naar 4,55.

Het departement voert onaangekondigde controles uit op de correcte identificatie van dosissen sperma. Deze kwaliteitscontrole blijft een noodzakelijk aandachtspunt.

De uitbaters van de spermacentra leveren aanzienlijke inspanningen om donorberen met de gewenste genetische eigenschappen aan te kopen. De in Vlaanderen erkende fokkersvereniging die het stamboek van fokvarkens bijhoudt, verzamelt gegevens over die eigenschappen bij de aangesloten fokbedrijven en stelt ze op haar website ter beschikking van de varkenshouders.

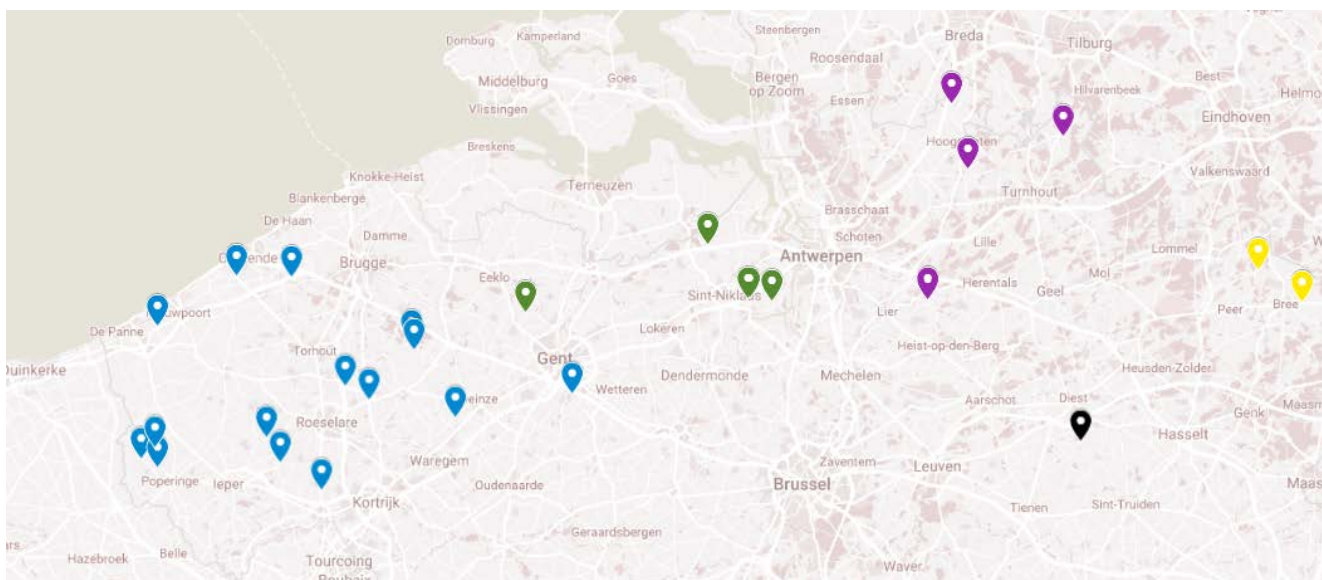
In 2017 werd bij het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en VoedingsOnderzoek (ILVO) vergelijkend prestatieonderzoek opgestart bij nakomelingen van donorberen in de wincentra. Bij dat onderzoek worden donorberen van meerdere fokkerij organisaties getest op hun prestaties in de kraamstal en de vleesvarkensstal. De resultaten worden vanaf 2018 gepubliceerd.

Op die manier vormen de fokbedrijven, de wincentra en de organisatoren van prestatieonderzoek een essentiële schakel voor de productie van vleesvarkens met de gewenste kwaliteit.

BIJLAGEN

GEOGRAFISCHE SPREIDING VAN DE ERKENDE WIN- EN OPSLAGCENTRA VAN VARKENSSPERMA

- Oost-Vlaanderen
- West-Vlaanderen
- Antwerpen
- Limburg
- Vlaams-Brabant

LIJST ERKENDE WIN- EN OPSLAGCENTRA VAN VARKENSSPERMA MET ACTIVITEITEN IN 2017

Centra erkend voor winning en opslag van varkenssperma						
Datum lijst: 24 april 2017						
Naam centrum	Naam erkenninghouder	Adres erkenninghouder	Postnr./gemeente	Erkenninghouder	telefoon	fax
BAXLuc	BAX Luc	Polderstraat 45	2381	WEELDE	0477 72 89 45	014 65 76 30
BROPA BVBA	BROPA BVBA	Eindsestraat 3	2321	MEER	03 315 00 51	03 315 44 13
CLINCKE Bart	CLINCKE Bart	Bruggesteenweg 114	8755	RUISELEDE	051 65 54 19	051 65 84 65
COMAV CV – KI-Bevel	COMAV CV – KI-Bevel	Carolusberg 2	2560	BEVEL	03 481 80 69	03 411 10 89
DE WISPELAERE Chris	DE WISPELAERE Chris	Eeksen 11A	9940	EVERGEM	09 357 43 87	09 357 43 87
DESMYTTERE Kris	DESMYTTERE Kris	Blokstraat 19	8972	PROVEN	057 38 81 03	057 40 11 03
GCV KI-CENTRUM D. CORNETTE	GCV KI-CENTRUM D. CORNETTE	Loviestraat 16	8970	POPERINGE	057 33 56 97	
KI DAELMAN BVBA	KI DAELMAN BVBA	Plasstraat 2	9170	ST-GILLIS-WAAS	03 707 00 77	03 707 00 77
KI DELANGHE	DELANGHE Stefaan	Conterdijk 5A	8670	WULPEN	058 31 19 21	058 31 40 16
KI JANSSENS LV	KI JANSSENS LV	Veldstraat 275	9140	TEMSE	03 771 53 88	03 771 53 88
KI-CENTRUM BLOMME BVBA	KI-CENTRUM BLOMME BVBA	Tieltstraat 174	8740	PITTEM	051 46 43 44	051 48 17 72
KI-CENTRUM LICHTERVELDE BVBA	KI-CENTRUM LICHTERVELDE BVBA	Vandewallestraat 13A	8810	LICHTERVELDE	050 21 74 08	050 21 74 12
KI-OUDENBURG	VANDAMME Véronique	Paddegatstraat 5	8460	OUDENBURG	059 26 53 54	059 26 50 17
KI-VANSTEENLANDT BVBA	KI-VANSTEENLANDT BVBA	Bankelindeweg 33	8972	KROMBEKE	057 40 04 68	057 40 11 95
KI-ZONNEBEKE	VERMEULEN Tine	Mispelaarstraat 3A	8980	ZONNEBEKE	051 77 14 33	051 78 05 66
KUSTERS Rudi	KUSTERS Rudi	Hulsbosstraat 4	3960	BREE	089 46 17 53	
LEKENS	LEKENS Andy	Brandstraat 11	8755	RUISELEDE	051 68 81 89	051 68 69 65
NAERT-VANDER MEULEN BVBA	NAERT-VANDER MEULEN BVBA	Ieperstraat 220	8560	MOORSELE	056 50 04 19	056 50 06 96
NV CODIVAR	NV CODIVAR	Torhoutsesteenweg 10	8432	LEFFINGE-MIDDELKERKE	059 27 83 74	059 30 30 33
PONSAERTS Jan	PONSAERTS Jan	Brugseweg 279	8920	LANGEMARK	057 48 74 39	057 48 74 52
T VELPENHOF	VANDEBROECK Bavo	Diestsestraat 71	3470	KORTENAKEN	011 58 94 63	011 58 94 63
TOPGEN KI	TOPGEN KI	Bruggesteenweg 114	8755	Ruiselede	0472 32 22 08	051 65 84 65
VARKENZORG CV	VARKENZORG CV	Kanonweg 8A	3950	KAULILLE	011 44 16 02	011 44 57 37
VERMEIREN Luk	VERMEIREN Luk	Bolksedijk 27	2310	RIJKEVORSEL	03 314 62 33	03 314 34 84
VERSTRAETEN Karel	VERSTRAETEN Karel	Hoogstraat 99	9150	BAZEL	03 774 21 87	03 774 21 87
Centra erkend voor opslag van varkenssperma						
Datum lijst: 24 april 2017						
Naam centrum	Naam erkenninghouder	Adres erkenninghouder	Postnr./gemeente	Erkenninghouder	Tel./GSM	Fax
THIENPONT Bart	THIENPONT Bart	Roskamstraat 90	9820	MERELBEKE	09 252 16 49	-

TABELLENLIJST

Tabel 1: Aantal en procentuele verdeling van de actieve wincentra en beren per provincie.....	6
Tabel 2: Gemiddeld aantal beren en procentuele verdeling volgens capaciteit van het centrum.....	7
Tabel 3: Overzicht van de productie, verkoop, eigen gebruik en aankoop uit het buitenland (aantal dosissen).....	12
Tabel 4: Evolutie van aantal en aandeel geproduceerde dosissen P-sperma tov eindberen sperma.....	16
Tabel 5: Evolutie van aantal en aandeel gebruikte dosissen P-sperma tov eindberen sperma.....	19